

INTERJÚ

„Abban nem hihetünk,
hogy a migrációs nyomás enyhülni fog...”

Beszélgetés dr. Végh Zsuzsannával,
a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatójával

■ *Bevándorlók–menekültek–migránsok–illegális határátlépők–terroristagyanús személyek–beszivárgó iszlám hadsereg–segítségre szoruló szerencsétlen sorsú emberek... Hogyan lehet eligazodni ebben a halmazban?*

Végh Zsuzsanna: Most már több éve úgynevezett vegyes migrációs áramlás éri el Európát, ez azt jelenti, hogy az útnak indulók egy része fegyveres konfliktussal sújtott válságövezetből érkezik, tehát valóban nemzetközi védelemre szorulhat, míg más része azonban – és ők vannak többen – a szegénység miatt indul útnak, jobb életet keres magának és a családjának, azaz a gazdasági migránsok kategóriájába tartozik. A kettő elválasztása a kérdésben kevésbé jártas újságolvasó számára nem is olyan könnyű, különösen akkor, ha a mindennapokban a híradásokban gyakran összemosódnak a fogalmak, jogi terminológiák. Fontos hangsúlyozni, hogy a gazdasági migránsok növekvő száma csak akkor okoz gondot, ha az érkezésükre nem szabályos keretek között kerül sor, és az illegális határátlépés során a menedékjog ernyője mögé bújva próbálnak eljutni úti céljukhoz. Egyébként minden tagállamnak joga van ahhoz, hogy az érdekei szerint ösztönözze, támogassa a területére történő gazdasági célú bevándorlást, de erre csak jogszerűen, más tagállamok érdekeinek sérelme nélkül kerülhet sor. Abban mindenki egyetért, ahogy azoknak, akiket ténylegesen üldöznek, akiknek az élete veszélyben van, segíteni kell. Ám furcsa helyzet az, amely egyre inkább jellemzővé válik, hogy miközben a menedékkérő útja során több, számára biztonságot jelentő országon keresztülhalad, maga akarja eldönteni, hogy mely tagállam védelmét szeretné igénybe venni. Ilyen esetekben joggal vetődik fel a kérdés, valóban megalapozott védelmi igényről van-e szó, vagy inkább gazdasági megfontolásokról. Természetesen teljesen más kérdés a terroristák vagy a terrorizmus szempontjából veszélyt jelentő személyek esetleges beáramlásával kapcsolatos problémakör. A biztonsági szempontból kockázatot jelentő személyek kiszűrése nagyon fontos feladatuk a nemzetbiztonság megóvásáért felelős szolgálatoknak, e mellett persze a velük szorosan együttműködő menekültügyi és

INTERJÚ

idegenrendészeti ügyekben eljáró hatóságoknak is. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a terrorizmus kérdését nem szabad összekapcsolni általánosságban a menekültekkel. Véleményem szerint a drasztikusan növekvő illegális migráció az, ami ebben a tekintetben vitathatatlanul súlyos veszélyforrás.

■ *Miként jellemezné az unió korábbi bevándorláspolitikáját (volt-e ilyen), és mikor érzékelték, hogy olyan válság van kibontakozóban, amelynek kezeléséhez új direktívákra lenne szükség?*

V. Zs.: A közös európai migrációs és menekültügyi politika hosszú egyeztetési folyamat, többéves viták eredményeként alakult ki. Azok az európai uniós normák, amelyek ma meghatározzák a tagállamok cselekvési lehetőségeinek kereteit, éppen ezért nem is alkalmasak arra, hogy választ adjanak a jelenlegi problémákra. A tagállamok egy olyan közös normarendszert alkottak, amely „békeidőben” valóban működőképes lehet, válsághelyzetben azonban nem teszi lehetővé, hogy a tagállamok megfelelő válaszokat adjanak a problémákra, pedig erre igen nagy szükség lenne egyrészt éppen valódi menekültek, másrészt pedig a biztonsági kockázatok csökkentése érdekében is. A tömeges beáramlás miatt a tagállamok egy része, a tranzitországok, de már a célországok is, óriási ügyteherrel küszködnek. Jelentős a lemaradás a menedékkérelmek feldolgozása terén, rosszul vagy egyáltalán nem működik a dublini rezsim, a származási országokba történő visszaküldés is nagy nehézségekbe ütközik. Mindez rávilágít az európai uniós normarendszer számos hibájára és hiányosságára. Ki kell mondani, hogy az Európai Unió nagyon elkésett a megoldás keresésével, és jelenleg is olyan kérdésekről folyik a vita (mint például a kvótarendszer), amelyek valójában nem tudják orvosolni azokat az egyre súlyosabb problémákat, amelyekkel nap mint nap szembesülünk. Abban nem hihetünk, hogy a migrációs nyomás enyhülni fog, ezért ha a közös cselekvés nem valósul meg, ha a tagállamok még a biztonság erősítése érdekében szükséges legfontosabb kérdésekben sem tudnak megállapodni, akkor meglehetősen borúlátóan tekinthetünk a következő évekre.

■ *A kialakult helyzetben a bevándorlási igazgatás szakemberei tettek-e javaslatokat a politikai vezetésnek a rendkívüli helyzetben az önök által legsürgősebbnek ítélt intézkedések megtételére?*

V. Zs.: Feladatköréből adódóan – szorosan együttműködve a rendvédelmi szervekkel – a hivatal folyamatosan értékelte és elemezte a helyzetet, prognózisokat készített, amelyek alapján javaslatokat tett mind a jogszabályi környezet módosítására, mind a szükséges kormányzati intézkedések megtételére. 2015-ben

„Abban nem hihetünk, hogy a migrációs nyomás enyhülni fog...”
Beszélgetés dr. Végh Zsuzsannával

INTERJÚ

számos olyan kormányzati döntés született, amelyek éppen azt célozták, hogy a menekültügyi és migrációs szervezeti rendszer megbirkózhasson azokkal a súlyos nehézségekkel, amelyeket a kirívó mértékű tömeges beáramlás váltott ki. A hivatal megközelítőleg tízmilliárd forint költségvetési többletforrást kapott ahhoz, hogy bővítse az általa működtetett intézmények befogadó kapacitását, valamint növelje a hatósági vagy szociális feladatokat ellátó állomány létszámát.

■ *Ha a kormányzat előre látta a tömeges bevándorlás veszélyét, miért gondolták úgy a végrehajtó hatalom csúcsán, hogy erre adekvát válasz egy menekülttábor bezárása ahelyett, hogy a befogadó kapacitás bővítésén gondolkodtak volna?*

V. Zs.: A debreceni befogadóállomás bezárásáról azután született kormányhatározat, miután sor került a menedékjogi és idegenrendészeti jogszabályok, valamint a büntető törvénykönyv módosítására, szigorítására, továbbá a szerb, majd a horvát zöldhatár lezárására. Ezek következtében ugyanis drasztikusan visszaesett a hazánkat érintő illegális migráció és ezzel összefüggésben a menedékkérők száma is. A befogadó intézmények visszaálltak a korábbi működési rendre, azaz nem kellett már fenntartani azokat a rendkívüli intézkedéseket (mint például a befogadó létesítményekben lévő sportcsarnokok elszállásolásra történő igénybevétele), amelyeket a migrációs helyzet kényszerített ki. Ami a debreceni befogadóállomást illeti, bezárása már régóta napirenden volt, aminek több oka is van. Ez az intézmény 1995-ben kezdte meg a működését, egy volt szovjet laktanya területén alakították ki, az ott található épületek nagy része az 1930-as és 1950-es években épült. Bár az azóta eltelt időben több fejlesztést is végrehajtottunk, az intézményt ennek ellenére sem lehetett ideálisnak nevezni. A befogadó kapacitást tekintve ez volt a legnagyobb befogadóállomásunk, ahol az elhelyezettek száma az év első felében gyakran meghaladta az ezeröttszázat, ez pedig számos probléma, rendkívüli esemény forrása volt. Már a korábbi években sem volt ritka, hogy az intézményben élők között olyan összetűzésekre került sor, amelyek súlyos sérülésekkel jártak, ezen túlmenően pedig félelmet keltettek a befogadóállomás környezetében élő magyar állampolgárok körében. Az ingatlanon kapott helyet egy menekültügyi őrzött befogadóközpont is, ami szintén növelte a feszültséget, ezen felül a területen található egyes épületekben más közigazgatási hatósági és rendvédelmi feladatokat ellátó szervezeti egységek elhelyezésére is sor került. A nemzetközi tapasztalatok is azt támasztják alá, hogy a kisebb, legfeljebb néhány száz ember befogadására alkalmas intézmények tudnak a leghatékonyabban működni, és az sem hátrány, ha a létesítmény csak egyféle funkciót tölt be.

INTERJÚ

■ *Volt-e lehetőségük előzetesen véleményezni a bevándorlással kapcsolatos lakossági kérdőíveket, illetve a készülő plakátkampányt, a kerítésépítés tervét, vagy a tömeges bevándorlás miatti válsághelyzet törvényben történő szabályozását? Ezek a politikai és jogi lépések segítették-e a hivatal munkáját?*

V. Zs.: A bevándorlással kapcsolatos lakossági kérdőívek kibocsátása, a plakátkampány elindítása vagy az ideiglenes határzár kiépítése politikai döntés következménye. A migrációs válsághelyzet törvényben történő szabályozását azonban széles körű közigazgatási egyeztetési folyamat előzte meg, ennek a hivatal aktív részese volt. A szeptember 15-én hatályba lépő jogszabályok több tekintetben is hoztak pozitív irányú változást. Egyrészt pontosan megfogalmazták azokat a cselekvési lehetőségeket, amelyek a korábban alig korlátozható és nehezen kontrollálható migrációs folyamatokat szabályozottabb mederbe terelték, másrészt eszközöket adott a hatóságoknak ahhoz, hogy eredményesebben léphessenek fel a visszaélések ellen.

■ *Mennyi bevándorlót regisztráltak 2015-ben?*

V. Zs.: Megközelítőleg százhetvenhétezer menedékkérőt regisztráltunk, az illegális határátlépők száma ennek több mint kétszerese. Az év első felében szinte mindenki, aki illegálisan lépte át a határt, menedékjogot kért, ez a helyzet később, miután a migránsok egyre inkább megtagadták az együttműködést a hatóságokkal, megváltozott. Sokan úgy vélték, hogy a menedékkérőként történő magyarországi regisztráció elmaradása számukra nagyobb esélyt teremt arra, hogy például Németország befogadja őket. Ez idő szerint kevés a kérelmező, naponta átlagosan tíz-tizenöt új kérelmet veszünk nyilvántartásba.

■ *Van-e adat arról, hogy hányan maradnak Magyarországon?*

V. Zs.: Sokszor elhangzott már különböző nyilatkozatokban, hogy Magyarország tranzitország, tehát az illegálisan ideérkező migránsok vagy valódi menekültek meghatározó többsége nem kíván itt maradni, de rajtunk keresztül vezet az út a célországokba. Ez az oka annak például, hogy a hivatal menekültügyi hatósága 2015-ben több mint százharmincezer menedékkérő esetében hozott eljárást megszüntető végzést arra tekintettel, hogy a külföldi ismeretlen helyre távozott. A nemzetközi védelem valamely formájában részesülők nagy része szintén elhagyja az országot annak ellenére, hogy a hatóság a társadalmi beilleszkedésük elősegítése érdekében integrációs szerződés alapján pénzügyi támogatást is nyújt nekik.

„Abban nem hihetünk, hogy a migrációs nyomás enyhülni fog...”
Beszélgetés dr. Végh Zsuzsannával

INTERJÚ

■ *Mennyien vannak most befogadóállomásokon? Mennyi a meglévő férőhely?*

V. Zs.: Figyelembe véve a menedékjogot kérő külföldiek számának jelentős csökkenését, a befogadó kapacitás elegendő. Természetesen, ha változik a migrációs helyzet, vagy ezt egyéb körülmény indokoltá teszi, rövid időn belül képesek vagyunk bővíteni a férőhelyek számát.

■ *Előrejelzések szerint mire számíthatunk a következő időszakban? Mekkora létszámra lehet felkészülni?*

V. Zs.: Ez idő szerint igen nehéz prognózist megfogalmazni, mivel sok körülmény befolyásolhatja a helyzet alakulását. Álláspontom szerint nem számíthatunk arra, hogy az illegális és tömeges migráció kérdésköre lekerül az európai politikai döntéshozók asztaláról, különösen nem most, amikor a nemzetközi terrorizmus már közvetlen és valós fenyegetést jelent a tagállamokra. Sajnos minden jel arra mutat, hogy a válságövezet országaiban rövid távon nem számolhatunk a helyzet normalizálódásával, és egyelőre a gazdasági migránsokat sem lehet megállítani. Az európai uniós összefogás és végre konkrét cselekvés sokat segíthetne a problémák megoldásában, de nem vagyok túl bizakodó abban a tekintetben, hogy ez hamarosan megvalósul.

■ *Milyen adatokat vesznek fel a kérelmezőkről? Mi az eljárás menete?*

V. Zs.: A regisztrációs folyamat lényege, hogy rögzítjük a menedékkérő személyes adatait: ujjnyomatát és arcképét, ezek az adatok nemcsak a hazai menekültügyi nyilvántartásba, hanem az Eurodac-rendszerbe is bekerülnek. Utóbbi szolgálhat alapul ahhoz, hogy megállapítható legyen, mely tagállam felelős a menedékkérelem megvizsgálásáért. A menekültügyi eljárás fontos mozzanata az ügyfél meghallgatása, ez nemcsak a menekülés okainak feltárását célozza, hanem gyakran a kérelmező szavahihetőségének tisztázását is. A menekültügyi hatóság a szakhatóságok (Alkotmányvédelmi Hivatal, Terrorelhárítási Központ) állásfoglalásának figyelembevételével dönt a nemzetközi védelem megadásáról vagy megtagadásáról és a külföldi kiutasításáról. A hatóság döntését a kérelmező a bíróság előtt megtámadhatja.

■ *Honnan érkezik a kérelmezők többsége?*

V. Zs.: Tavaly több mint száz ország polgára kért Magyarországon menedékjogot. Legtöbbször Szíriából, Afganisztánból, Koszovóból, Pakisztánból és Irakból érkeztek.

INTERJÚ

■ *Automatikusan beadják a kérelmet? Aki nem adja be a menedékkérelmet, az vajon miért nem teszi?*

V. Zs.: Jelenleg az illegálisan érkezők nagyobbik része nem nyújt be nemzetközi védelem iránt kérelmet, részben a már említett okból, részben pedig azért, mivel abban érdekelt, hogy a magyar hatóságok minél előbb küldjék őket vissza például Szerbiába, ahonnan nyilván újra megkísérelnék a továbbutazást a célország felé.

■ *Mi történik, ha valaki nem adja be a kérelmet?*

V. Zs.: Azoknak az illegális határátlépőknek az ügyében, akik nem kérnek hazánktól nemzetközi védelmet, az idegenrendészeti hatóság jár el, és ha nem áll fenn a visszaküldés tilalma, sor kerül a külföldi kiutasítására.

■ *Hogyan birkóznak meg a hatalmas munkával? Felvetődött-e a létszám emelése, illetve a költségvetésük növelése?*

V. Zs.: 2015 valóban nagyon nehéz volt az egész intézménynek, a munkatársaim óriási erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy megbirkózzanak a feladatokkal. Folyamatos, huszonnégy órás munkarendben dolgoztunk, beleértve a munkaszüneti napokat is. Óriási segítséget jelentett, hogy a kormány lehetővé tette a létszámnövelést, ennek következtében az év folyamán több száz új munkatársat tudtunk munkába állítani. A közfoglalkoztatási program alapján lehetőségünk nyílt közmunkások foglalkoztatására, továbbá a rendőrségtől könnyített szolgálatot ellátó állomány igénybevételére. A befogadó intézményekben elhelyezettek ellátásához is megkaptuk a szükséges költségvetési többletforrást.

■ *Hogyan zajlik a munka a befogadóállomásokon? Mekkora a nyomás a munkatársakon?*

V. Zs.: A munka jelenleg a normál rendben folyik, ugyanis a kérelmezők számának csökkenésével már nem hárul akkora teher az ott dolgozó közalkalmazottakra.

■ *Papírok nélkül hogyan tudnak elbírálni menekültstátust? Mennyi ideig tart a folyamat?*

V. Zs.: A menedékkérők többségére jellemző, hogy nincs személyazonosító okmányuk, vagy ha mégis, az okmányukat elrejtik a hatóság elől. Éppen ezért az egyik legnehezebb feladat a kérelmező személyazonosságának megállapítása. Gyakran előfordul, hogy nem a valós adataikat tüntetik fel, és más

„Abban nem hihetünk, hogy a migrációs nyomás enyhülni fog...”
Beszélgetés dr. Végh Zsuzsannával

INTERJÚ

ország állampolgárának vallják magukat. *Angela Merkel* bejelentése után például ugrásszerűen megnövekedett a magukat szír állampolgárnak vallók száma. Természetesen vannak eszközeink arra és bőven vannak tapasztalataink is a tekintetben, hogy jó eséllyel kiszűrjük a valótlan állításokat, de ez időigényes folyamat. Normál esetben egy menekültügyi eljárás, figyelembe véve a bírósági felülvizsgálat időtartamát is, négy, bonyolultabb esetben öt hónapot vehet igénybe.

■ *A regisztrált menedékkérő is illegális bevándorlónak számít?*

V. Zs.: Természetesen nem, miután a menedékkérőt megilleti a területen maradás joga mindaddig, amíg az ügyében megszületik az az elutasító döntés, amely már további jogorvoslással nem támadható meg.

■ *Milyenek ítéli az unió illetékes szerveivel meglévő együttműködést, várna-e nagyobb támogatást? Segítséget jelentene, ha új, távlatos menekültügyi stratégiát dolgozna ki az unió?*

V. Zs.: Véleményem szerint most nem új és főként nem hosszú távra szóló menekültügyi stratégia kidolgozására van szükség, hanem konkrét döntésekre, és ezek nyomán gyors cselekvésre. A tagállamoknak konszenzusra kellene jutniuk a külső határok védelmének kérdésében, de nemcsak az elvek szintjén. Ha e tekintetben nem sikerül rövid időn belül eredményt elérni, ha nem sikerül egymás érdekeinek tiszteletben tartása mellett konszenzust teremteni, akkor a jelenlegi problémák nemcsak fennmaradnak, hanem növekedni fognak, nem is szólva a biztonsági kockázatokról.

Készítette: Végh Zsuzsanna
szerkesztőségi titkár